

02156, м. Київ, Кіото 19
e-mail: elmira_9090@mail.ru

ДАННЫЕ О АВТОРА

Гатауллина Эльмира Ирековна

аспирант Киевского национального торгово-экономического университета,
02156, г. Киев, Кіото 19
e-mail: elmira_9090@mail.ru

DATA ABOUT THE AUTHOR

Gataullina Elmira

Post graduate student of Kyiv National University of Trade and Economics
02156, Kyiv, 19, Kioto st.
e-mail: elmira_9090@mail.ru

УДК: 336.14:352

ОСНОВНИ ТЕОРІЇ ТА МОДЕЛІ МІСЦЕВИХ ФІНАНСІВ

Далєвська Т.А.

Предметом роботи виступають історично сформовані теорії та сучасні моделі місцевих фінансів у різних державах світу, особливості їх функціонування, а також основні принципи розподілу фінансових ресурсів між різними рівнями управління.

Метою дослідження є узагальнення, систематизація та порівняння основних особливостей історично сформованих теорій та сучасних моделей місцевих фінансів.

Методологія проведення роботи. Роботу виконано за результатами дослідження сучасних вітчизняних та зарубіжних поглядів на основні теорії та моделі місцевих фінансів світу. У роботі використано такі методи дослідження: вторинне спостереження, аналіз, синтез, індукція, дедукція тощо.

Результатами роботи є наукова стаття, у якій висвітлено аналіз основних особливостей історично сформованих теорій та сучасних моделей місцевих фінансів різних країн світу.

Галузь застосування результатів. Складності функціонування сучасної української системи управління полягають у нерациональному використанні наявних фінансових ресурсів внаслідок недосконалої організації місцевих фінансів та їх взаємовідносин із центром. Результати роботи можуть бути використані у формуванні нової концепції місцевих фінансів України, що задовольняла би потреби місцевих громад, а також була ефективною для центрального управління.

Висновки. Майже всі країни світу при організації фінансової діяльності органів місцевого самоврядування виходять із принципу необхідності забезпечення місцевих органів достатніми фінансовими ресурсами для виконання ними своїх повноважень і самостійного вирішення питань місцевого значення.

Для формування нової концепції місцевих фінансів України необхідно застосовувати досвід зарубіжних країн у використанні історично сформованих теорій, створенні та забезпеченні функціонування ефективних моделей місцевих фінансів.

Ключові слова: теорії, моделі, місцеві фінанси, місцеве самоврядування, місцеві громади, децентралізація, уряд.

ОСНОВНЫЕ ТЕОРИИ И МОДЕЛИ МЕСТНЫХ ФИНАНСОВ

Далевская Т.А.

Предметом работы выступают исторически сложившиеся теории и современные модели местных финансов в разных странах мира, особенности их функционирования, а также основные принципы распределения финансовых ресурсов между различными уровнями управления.

Целью исследования является обобщение, систематизация и сравнение основных особенностей исторически сложившихся теорий и современных моделей местных финансов.

Методология проведения работы. Работа выполнена по результатам исследования современных отечественных и зарубежных взглядов на основные теории и модели местных финансов мира. В работе использованы следующие методы исследования: вторичное наблюдение, анализ, синтез, индукция, дедукция и тому подобное.

Результатами работы является научная статья, в которой отражен анализ основных особенностей исторически сложившихся теорий и современных моделей местных финансов различных стран мира.

Область применения результатов. Сложности функционирования современной украинской системы управления заключаются в нерациональном использовании имеющихся финансовых ресурсов вследствие несовершенной организации местных финансов и их взаимоотношений с центром. Результаты работы могут быть использованы в формировании новой концепции местных финансов Украины, которая удовлетворяла бы потребности местных общин, а также была эффективной для центрального управления.

Выводы. Почти все страны мира при организации финансовой деятельности органов местного самоуправления исходят из принципа необходимости обеспечения местных органов достаточными финансовыми ресурсами для выполнения ими своих полномочий и самостоятельного решения вопросов местного значения.

Для формирования новой концепции местных финансов Украины необходимо применять опыт зарубежных стран в использовании исторически сложившихся теорий, создании и обеспечении функционирования эффективных моделей местных финансов.

Ключевые слова: теории, модели, местные финансы, местное самоуправление, местные сообщества, децентрализация, правительство.

THE MAIN THEORIES AND MODELS OF LOCAL FINANCE

Dalievka T.A.

The subject of this work are historical theories and contemporary models of local finance in different countries, their specifics and also the basic principles for the distribution of financial resources among different levels of government.

The aim of the research is a generalization, systematization and comparison of the main features of the historical theories and contemporary models of local finance.

The methodology of work. The work is done on the research results of modern domestic and foreign views on the major theories and models of local finance. The study used the following research methods: secondary observation, analysis, synthesis, induction, deduction etc.

The result of work is a scientific article that mirrored the analysis of the main features of the historical theories and contemporary models of local finance in different countries.

The scope of the results. The complexity of the functioning of modern Ukrainian management system are as irrational use of available financial resources due to the imperfect organization of local Finance and their relations with the center. The results can be used in the formation of a new concept of local finance of Ukraine that would meet the needs of local communities, and was also effective for central management.

Conclusions. Almost all countries in the organization of the financial activities of local governments based on the principle of the need to ensure local authorities have sufficient financial resources to carry out their powers and the independent decision of questions of local value.

For the formation of a new concept of local finance of Ukraine it is necessary to use the experience of foreign countries in the use of historical theories, the creation and functioning of effective models of local finance.

Key words: theory, models, local finance, local government, local communities, decentralization, the government.

Вступ. Механізми формування місцевих фінансів у різних державах світу мають складну історію, кожен етап якої мав свої характерні особливості і став фактором впливу на принципи розподілу фінансових ресурсів між різними рівнями управління в державі. Існують основні теорії місцевих фінансів, що склалися історично та сучасні моделі їх організації у різних країнах світу.

Актуальність проблеми. Одним з найбільш важливих та суперечливих завдань сучасного етапу розвитку України є розподіл повноважень між державою та місцевими громадами, зокрема і перш за все у сфері фінансів. Тому актуальним видається дослідження та порівняння історично сформованих теоретичних концепцій формування місцевих бюджетів, а також узагальнення основних ознак сучасних моделей місцевого самоврядування, які передбачають різні механізми розподілу фінансових ресурсів між центром та регіонами.

Ступінь дослідження даної проблеми вченими. Теоретичні аспекти фінансового забезпечення місцевого самоврядування і побудови механізмів розподілу фінансових ресурсів у державі досить повно висвітлені в наукових джерелах. Серед останніх досліджень, присвячених теоріям та моделям місцевих бюджетів, доцільно відзначити праці таких науковців як: В. Калашников, Н. Камінська, О. Поступна, С. Снісаренко, К. Тищенко, Д. Хріпливець, В. Макогон, І. Чугунов та ін. Разом з тим, в аналізованих публікаціях приділено мало уваги порівняльному аспекту між основними теоріями та моделями місцевих фінансів, що робить актуальним дане дослідження.

Предметом дослідження виступають історично сформовані теорії та сучасні моделі місцевих фінансів у різних державах світу, особливості їх функціонування, а також основні принципи розподілу фінансових ресурсів між різними рівнями управління.

Метою дослідження є узагальнення, систематизація та порівняння основних особливостей історично сформованих теорій та сучасних моделей місцевих фінансів.

Для досягнення мети поставлено такі **завдання дослідження:**

- дати характеристику основним теоріям місцевих фінансів, які покладені в основу створення сучасних моделей їх функціонування у різних країнах світу;
- проаналізувати та порівняти моделі місцевих фінансів Англії, США, Франції та Німеччини, виділити їх особливості та характерні ознаки.

У роботі використано такі **методи дослідження:** вторинне спостереження, аналіз, синтез, індукція, дедукція тощо.

Постановка проблеми. Складнощі функціонування сучасної української системи управління полягають у нерациональному використанні наявних фінансових ресурсів внаслідок недосконалої організації фінансової діяльності місцевого самоврядування та його взаємовідносин із центром. Перехід до формування якісно нової концепції місцевих фінансів нашої держави є неможливим без попереднього вивчення основних теорій та моделей місцевих фінансів у різних країнах світу.

Результати дослідження. Теорію управління місцевими справами в розвинених європейських країнах створювали ідеологи ранніх буржуазних революцій. При цьому на розвиток самоврядування в різних державах впливали англо-американська та романська правові системи, яким притаманні різні підходи до визначення змісту правового регулювання на рівні проблем територіальних громад. Тому суспільна і наукова думка щодо цієї проблеми розділились на кілька напрямів, які трансформувалися в такі теорії місцевого самоврядування [9, с. 20].

Теорія вільної громади (рис.1) розпочала своє формування на початку XIX ст. Н.В. Камінська зазначає, що теорія природних прав вільної громади, (теорія вільної громади) виникла як реакція на чиновницьке управління, коли увага теоретиків філософії держави та права змістилась з конституційної монархії на представницьку демократію. Ця теорія базувалася на природно-правовій школі Дж. Лока, за якою громада як «природна» адміністративно-територіальна одиниця, що історично виникла раніше, ніж держава, має невідчужувані права самостійно вирішувати місцеві питання й управляти власними справами [6, с. 54]. На наш погляд, слід підкреслити, що в основу цієї концепції місцевих бюджетів був покладений розподіл фінансових ресурсів, перш за все, на забезпечення обслуговування територій.

Саме в цей період розпочався процес створення європейських комунальних підприємств, адже вони, окрім надання громадянам соціальних послуг за рахунок податкових надходжень до місцевих бюджетів, створюють самостійну

ФІНАНСИ, ГРОШОВИЙ ОБІГ, КРЕДИТ

фінансову основу для функціонування органів місцевого самоврядування. На теоретичному рівні питання про забезпечення комунального врядування матеріальними ресурсами уперше були порушені в середині XIX ст. у Бельгії і Франції [9, с. 21].

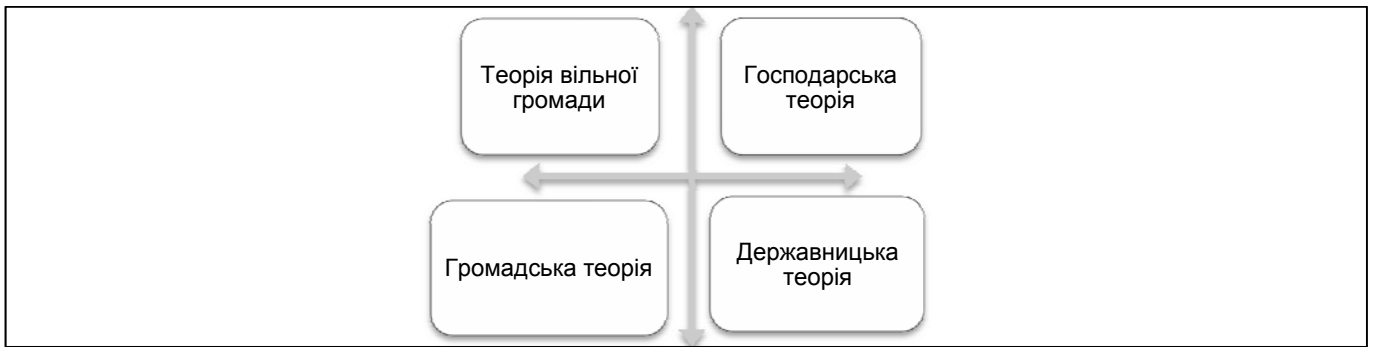

Рисунок 1. Основні теорії місцевих фінансів

Суперечливість теорії вільної громади полягає в тому, що вона проголошувала первинність територіальної громади порівняно з державою, але при цьому під територіальними громадами розумілися територіальні одиниці (регіони, області, департаменти тощо), які були створені саме державою.

Щодо подальшого історичного етапу формування концепцій місцевих фінансів, то думки сучасних дослідників дещо розходяться: деякі з них вважають, що наступною у розвитку наукової думки стала громадська теорія місцевого самоврядування, інші такою вважають господарську теорію.

Причиною таких розбіжностей у поглядах є те, що формування місцевих органів влади та їх матеріально-фінансової основи в різних країнах відбувалося майже в один період (XIX ст.) але під впливом різних місцевих особливостей та реалій. У Великобританії та інших англосовітських країнах місцеві органи влади формувалися відповідно до принципів, на яких ґрунтується теорія природних прав громадян. У Франції домінувала державницька теорія місцевого самоврядування. У Німеччині й Росії місцеве самоврядування базувалося на ідеях суспільно-господарської теорії. Проте за всіх розбіжностей стосовно концептуального підґрунтя локальної демократії, притаманних різним країнам Європи, закономірним явищем для більшості з них стає такий розподіл функцій між державою і місцевим самоврядуванням у сфері надання соціальних послуг, який передбачає покладання відповідальності за послуги соціального характеру на органи місцевого самоврядування [9, с. 22].

Ми дотримуємося думки Р. Я. Демківа, який стверджує, що другою в історичному процесі розвитку концепції місцевих фінансів була господарська теорія (громадсько-господарська) місцевого самоврядування. Прихильники цієї теорії намагалися змістити акценти проблеми організації місцевого життя до господарських справ. Згідно з цією теорією, політичні справи повинні бути у віданні держави (органів державної влади на місцях), а справи господарські (майнові) мають належати громаді. Громада самостійно управляє своїм майном і через майнові (господарські) відносини самоорганізовується [2, с. 276].

Значного поширення набула громадська теорія місцевого самоврядування, за якою місцеве самоврядування має громадський, а не публічно-правовий характер. Згідно з цією теорією природним правом володіє лише «базовий рівень місцевого самоврядування». [2, с. 277].

Одночасно з'явилася державницька теорія самоврядування. Прихильники цієї теорії розглядали місцеве самоврядування як частину держави. О.П. Кириленко, описуючи її положення зазначає, що органи місцевого самоврядування «...є складовою держави, яка ніяких самостійних...справ не може мати. Незважаючи на таку залежність... можуть мати певну...самостійність». Подібна самостійність правового, фінансового, організаційного характеру, яка «залежить» від держави.

Вагому роль має муніципальна теорія Фабіанського товариства (остання чверть XIX ст.), згідно якої прогресивний розвиток суспільства вважався можливим за рахунок поступових перетворень на мікрорівні.

Принципи місцевого самоврядування – це обумовлені природою локальної демократії ідеї, які покладені в основу організації діяльності населення і сформованих ним органів, які самостійно здійснюють управління справами територіальних громад, передусім матеріальними (рис.2).

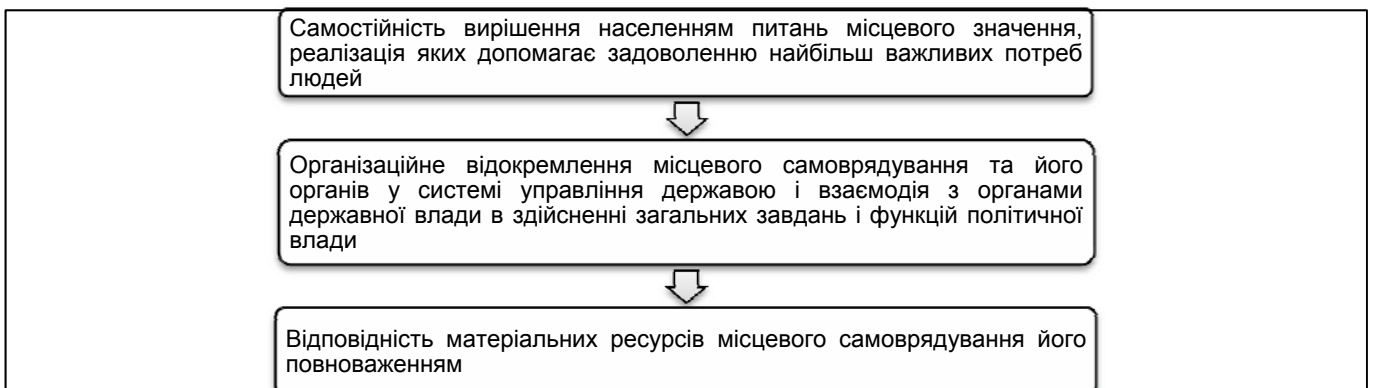

Рисунок 2. Загальні принципи місцевого самоврядування [9, с. 24].

Слід підкреслити, що найбільшого розповсюдження в Україні набули громадська та державницька теорії. Елементи громадської теорії мають в основі концепції місцевого самоврядування, яка закріплена в Конституції. Громадська теорія не реалізована в повному обсязі, так само як і державницька теорія, про що свідчать ряд положень Конституції України [5, с. 23].

На думку О. Поступної, сьогодні в Україні формується нова парадигма регіональної політики, в основу якої покладено регіональний саморозвиток на базі врахування інтересів регіонів і покладання відповідальності за розвиток на органи місцевої влади. Її підґрунтям дослідниця вважає громадську теорію місцевого самоврядування [7, с. 304].

Відносно ХХІ ст. пропонуємо розглядати транзитивну теорію фінансового забезпечення місцевого самоврядування, що виникла на основі вихідних положень державницької теорії, та обґрунтовує перехідний до децентралізованого стан фінансового забезпечення місцевого самоврядування. Положення теорії закріплюють та гарантують місцевому самоврядуванню незалежність шляхом надання фінансової самостійності та формування самодостатності територіальних громад.

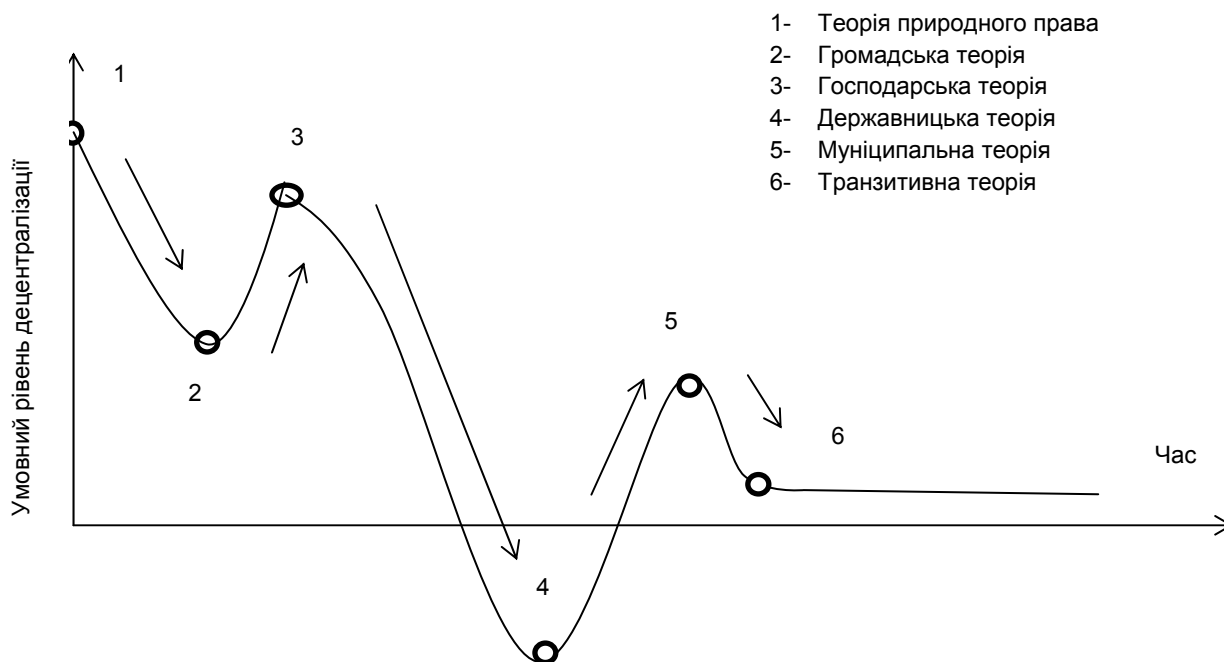

Рисунок 3. Графічне відображення умовного рівня децентралізації місцевого самоврядування залежно від теорії місцевих фінансів

Таким чином, у результаті переважання тих чи інших теоретичних концепцій поступово в різних державах сформувалися свої характерні ознаки місцевого самоврядування, що організувались у моделі місцевих фінансів (рис. 4).

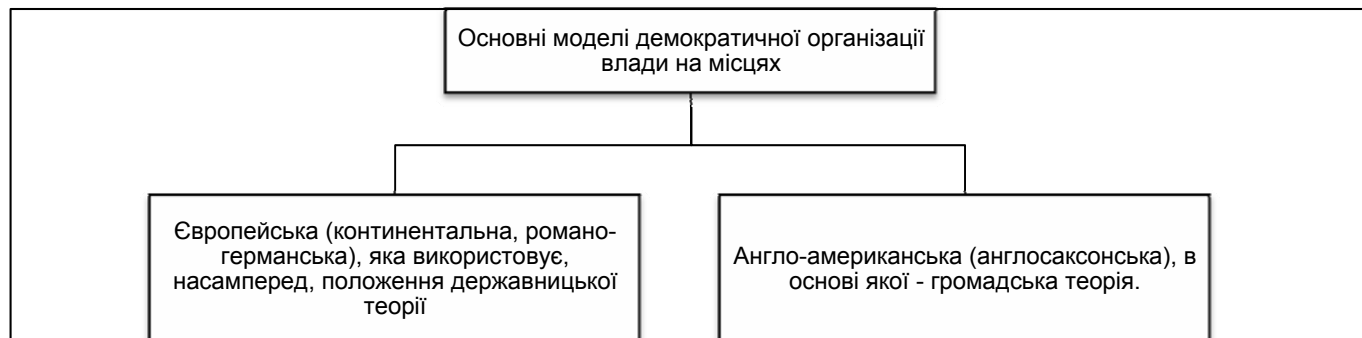

Рисунок 4. Класифікація моделей демократичної організації влади на місцях

Часто науковці також виділяють змішану модель місцевого управління, іноді окремо розглядають іберійську (латино-американську, іспанську) модель [2, 10] тощо.

Іберійська модель характеризується тим, що управління на місцевому рівні здійснюють обрані населенням представницькі органи місцевого самоврядування (ради) та його відповідні головні посадові особи (мери, регідори, префекти, алькади), які стаючи головами відповідних рад, одночасно затверджуються органами державної влади на місцях. Введення посад спеціально призначених уповноважених представників центральних органів державної влади за цією моделлю не передбачається, але так обрана посадова особа затверджується урядом як представник держави в адміністративно-територіальній одиниці з правом контролю за діяльністю представницького органу [10].

Змішана модель склалася через поєднання рис притаманних різним моделям, їх певної модифікації. Модель характеризується тим, що управління на місцевому рівні здійснюють обрані населенням представницькі органи місцевого самоврядування (ради) та його відповідні головні посадові особи (мери, регідори, префекти, алькади), які

ФІНАНСИ, ГРОШОВИЙ ОБІГ, КРЕДИТ

стаючи головами відповідних рад, одночасно затверджуються органами державної влади на місцях. Ця модель поєднує в собі ознаки континентальної та іберійської моделей.

Для англо-американської (англосаксонської) системи характерним є те, що на місцевому рівні управління створюються органи місцевого самоврядування, а місцеві органи державної виконавчої влади як такі не утворюються. За необхідності окремі функції (повноваження) державного характеру будуть виконувати органи місцевого самоврядування.

Англосаксонський тип місцевого самоврядування склався у Великобританії. Характер англійського самоврядування досить своєрідний, його основними рисами, впродовж усієї історії розвитку, були такі:

- воно було місцевим управлінням, що повністю заміняло урядові органи на місцях;
- органи місцевого самоврядування були створені для досягнення визначених цілей;

- кожна функція цих органів виконувалася згідно закону, який встановлював межі повноважень та визначав конкретні обов'язки кожного з них.

Система місцевих фінансів Англії почала формуватися у XVII столітті та з незначними змінами проіснувала до 30-х років XIX століття. Характерні риси старого англійського самоуправління [1, с. 72]:

- приходи, над якими стояли мирові судді, яких обирали великі землевласники;
- поділ на графства, де відбувалися з'їзди мирових суддів;
- старовинна посада шерифа.

Значну роль у формуванні місцевих фінансів Англії відіграли громадські пожертви. Спочатку церква збирала благодійні, добровільні пожертви, а потім закони 1572 та 1597 року зобов'язали місцевих мешканців вносити збори на користь бідних. Таким чином, відбувався перерозподіл багатства на користь незахищених верств населення у вигляді фонду, який створювався та управлявся місцевими органами влади.

У 1834 році була проведена докорінна реформа місцевих фінансів в Англії. Вона внесла централізацію місцевих зборів громадських пожертв та встановила чіткі правила відносно осіб, які мали право користуватися громадською благодійністю. У 80-х роках створюються графські ради, які поєднують у собі усі функції місцевого самоврядування, окрім поліцейської. В 1902 р. під контроль графств надійшла народна освіта та шляхове господарство. Вже тоді місцеві фінанси Англії були добре розвинені і охоплювали усі важливі сфери суспільного життя, управління та фінансування яких здійснювалося на місцях [4, с. 77].

В середині XX століття в Англії кожний місцевий орган управління: графство, місто, повіт, прихід – складали бюджет. Місцева влада, а також місцеві фінанси за законом були незалежними. Окремі заходи місцевої влади фінансувалися за рахунок субсидій центрального уряду. Єдиний загальнодержавний бюджет, який би охоплював бюджет центрального уряду та бюджет місцевих влад не складався. До компетенції місцевих органів управління відносилися освіта, житлове, комунальне, міське, господарство, протипожежна охорона. Всі витрати місцевої влади покривалися за рахунок місцевих податків, доходів від підприємницької діяльності та незначної частини державних субсидій та місцевих кредитів.

Сучасна модель місцевих фінансів Англії охоплює 65 графств та 444 округи і до сьогодні вони за своїми доходами та видатками не входять до складу державного бюджету.

Власні доходи місцевих бюджетів становлять близько 30%, інші доходи надходять від держави у вигляді дотацій та субвенцій. Джерелами доходів місцевих бюджетів у Великобританії є:

- дотації та субсидії, які переказують центральні органи влади (близько 70%). Найістотнішою з них є «допоміжна субсидія за рівнем податків», що надається у вигляді цільового внеску, який розраховується відповідно до фінансових можливостей кожного місцевого органу влади та очікуваних видатків. Крім того, надаються цільові субсидії на будівництво житла, утримання поліції, транспорту та капітальні витрати;
- відрахування до місцевих бюджетів у вигляді плати за землю, яка не перебуває в сільськогосподарському утриманні, та податок на нерухомість (близько 15%);
- інші доходи – орендна плата за житло, оплата послуг, які надають місцеві органи влади (близько 15%).

Основні видатки (близько 70%) становлять видатки на утримання соціальної сфери – системи освіти (28% від загального обсягу видатків), соціального забезпечення (32%), муніципальної поліції, дорожньої та транспортної служб (10%).

З однієї сторони місцеві фінанси Англії високорозвинені, самостійні, наділені багатьма повноваженнями, а з іншої вони у фінансовому плані значно залежні від центрального уряду через велику частку державних асигнувань до місцевих бюджетів та бажання держави здійснювати контроль за витрачанням коштів.

Фінансова діяльність органів місцевого самоврядування США також є різновидом англосаксонського типу. На відміну від Великобританії, місцеве самоврядування США не відокремлене від системи державної влади і підпорядковане органам державної влади штатів. Повноваження місцевих органів влади визначаються конституціями та законами штатів, які встановлюють порядок оподаткування, розподілу асигнувань, визначають процес складання місцевого бюджету та розподіл компетенції влади штату та органів місцевого самоврядування. У межах своєї компетенції посадові особи органів місцевого самоврядування мають право приймати самостійні рішення без затвердження їх вищими органами державного управління [8, с. 15].

Головними джерелами доходів муніципалітетів США є місцеві податки, збори й інші платежі, штрафи, які надходять до місцевих бюджетів, податки на власність, на прибуток від комерційної діяльності та субсидії, які надходять від федеральних органів управління або від органів управління штату для фінансування місцевих служб. Також до місцевих бюджетів надходять деякі неподаткові платежі, наприклад, плата за проїзд у громадському транспорті, за споживання води, інші комунальні платежі та тарифи, які стягуються за адміністративні та кримінальні правопорушення.

Федеральні субсидії та субсидії штатів надаються лише за цільовим призначенням. Муніципалітети можуть проводити самостійну податкову політику, в межах законів, прийнятих у штатах.

Загалом необхідно зазначити, що муніципалітети США не мають самодостатньої фінансової бази, але чинна система перерозподілу фінансових коштів між рівнями влади дає їм можливість самостійно вирішувати свої фінансові проблеми.

Романо-германська (континентальна) система організації влади на місцях передбачає існування поруч із органами місцевого самоврядування органів державної виконавчої влади (державних адміністрацій). При цьому така система має різновиди:

1) на всіх рівнях управління паралельно існують як органи місцевого самоврядування, так і представники центральної державної влади (державні адміністрації, Франція, Італія);

2) органи місцевого самоврядування створюються на всіх рівнях управління, представники державної влади (державні адміністрації) – тільки на регіональному рівні (Польща, Болгарія, Фінляндія) [1, с. 280].

Стаття 9 Європейської Хартії про місцеве самоврядування вимагає, щоб принаймні частина доходів місцевих бюджетів формувалася за рахунок місцевих податків, ставки яких мають визначатися органами місцевого самоврядування. Це вважається суттєвою гарантією незалежності органів місцевого самоврядування, оскільки самостійне розв'язання місцевими органами влади покладених на них завдань місцевого значення і, відповідно, фінансування необхідних для цього видатків є центральним критерієм оцінки самостійності органів місцевого самоврядування [8, с. 13].

Переважає більшість європейських країн практикує встановлення власних податків субцентральних урядів, які для наочності наведено у табл. 1.

Французький тип місцевого самоврядування характеризується досить високим ступенем централізації влади, що відображається в системі адміністративного контролю центральної влади над місцевими органами. У рамках регіональної концепції економічного та соціального розвитку територій були організовані регіони, які отримали повноваження щодо реалізації національного й розробки та реалізації власного плану розвитку. Після законодавчої реформи 1982 р. регіони набули більшої компетенції в соціальній та культурній сферах, у транспортній галузі та будівництві житла [1, с. 32]. Координація національного та регіонального планів забезпечується за рахунок спільного підписання планових контрактів, націлених на реалізацію загальних пріоритетів економічного розвитку територій. Фінансування контрактів забезпечується на 45% – регіоном і на 55% – державою.

При цьому частка держави є більшою для найменш розвинутих регіонів. Контракти поширюються на такі пріоритети:

- зайнятість та економічний розвиток (16%);
- підготовку кадрів і наукові дослідження (18%);
- систему комунікацій, головним чином автошляхи (44%);
- солідарність та узгоджені дії для підтримання найменш розвинених територій (22%).

Видатки місцевих бюджетів контролюються органами державної влади і поділяються на статті поточних та капітальних видатків

Таким чином, місцеве самоврядування Франції значно підпорядковане державній владі й майже позбавлене фінансової самостійності.

Таблиця 1. Основні податкові доходи на субцентральному рівні у країнах Європейського Союзу [8].

Країна	Регіональний рівень	Місцевий рівень
Франція	<i>Власні податки:</i> на житло, на використовувану землю, невикористовувану землю, професійний, на авто ліцензії, сертифікати про зарахування до вищих навчальних закладів, на водійські права, додатковий податок на право реєстрації.	<i>Власні податки:</i> на житло, на використовувану землю, невикористовувану землю, на трансферт власності на автомобіль.
Німеччина	<i>Розщеплені податки:</i> прибутковий з громадян, прибутковий з підприємств, податок на додану вартість; <i>Закріплені податки:</i> на моторні засоби пересування, на трансферт землі, на багатство, на спадок, на пиво.	<i>Власні податки:</i> податок на майно; <i>Розщеплені податки:</i> прибутковий з громадян, податок на рекламу.
Австрія	<i>Розщеплені податки:</i> податок на додану вартість, на заробітну плату, на доходи; <i>Власні податки:</i> із зайнятих, прибутковий із підприємств, на напої, на землю.	<i>Власні податки:</i> на зайнятих, на промисел, на напої, на землю.
Італія	<i>Власні податки:</i> на машини, додатковий податок до державного реєстраційного збору, на нафтопродукти; <i>Розщеплені податки:</i> збір за утилізацію сміття, внески на охорону здоров'я.	<i>Власні податки:</i> комунальний на підприємства та професії, на нерухомість, на збирання та утилізацію сміття, збір за використання муніципальної території та публічних місць.
Іспанія	<i>Розщеплені податки:</i> прибутковий із громадян, податок на додану вартість; <i>Передані податки:</i> гербовий збір, на трансферт майна, на багатство, на спадок та дарування, на ігри.	<i>Передані податки:</i> гербові збори, на трансферт майна, на багатство; <i>Власні податки:</i> на майно, на моторні засоби пересування, на промисел, професійний.
Швеція	-	<i>Власні податки:</i> місцевий прибутковий податок з громадян.
Великобританія	-	<i>Передані податки:</i> на майно; <i>Власні податки:</i> комунальний.

Німецький тип місцевого самоврядування характеризується тим, що суб'єкти місцевого самоврядування виконують функції державного управління як органи державної влади в межах делегованих їм повноважень, але водночас вони функціонують як самостійні інститути самоврядування.

ФІНАНСИ, ГРОШОВИЙ ОБІГ, КРЕДИТ

У Німеччині як Федерація, так і землі мають право встановлювати види податків та приймати відповідні закони. Однак за згоди Федерації і земель ці повноваження розподілені таким чином:

- Федерації належить виняткове законодавче право щодо питань митних зборів і фінансової монополії;
- землі мають виняткову законодавчу компетенцію щодо незначних місцевих споживчих податків (на собак, на напої) і податків на специфічні форми використання доходів (на право проведення полювання);
- щодо усіх інших податків Федерація має конкуруючі законодавчі повноваження у разі, якщо податки цілком або частково надходять до федерального бюджету або є підставою для використання конкуруючих законодавчих повноважень Федерації [4, с. 80].

Отже, в сучасній практиці Німеччини права земель на встановлення податків і прийняття податкових законів особливої ролі не відіграють, законодавча компетенція щодо найважливіших видів податків належить Федерації. Це пов'язано передусім з необхідністю дотримання правової й економічної єдності, створення єдиних умов життя в країні.

Забезпеченість податковими доходами досягається, крім «вертикального вирівнювання», «горизонтальним фінансовим вирівнюванням» – за рахунок відрахувань від прибуткового податку, податку на прибуток та податку з обороту земель-донорів – землям-акцепторам, а потім і комунам. Крім того, комунальне «фінансове вирівнювання» здійснюється земельним законодавством на підставі переказів комунам частини власних земельних податків з метою створення в усіх комунах рівних умов життя, гарантованих конституцією країни.

Висновки. Таким чином, історичний процес розвитку механізмів формування місцевих фінансів призвів до виділення ряду концепцій (або теорій) місцевого самоврядування. Основними серед них є: 1) теорія вільної громади; 2) господарська теорія; 3) громадська теорія; 4) державницька теорія.

На основі функціонування концепцій у сучасних державах сформовані різні моделі управління місцевими фінансами. Ми розглянули англосаксонську модель на прикладі Великобританії та США, романо-германську – на прикладі Франції та Німеччини, а також порівняли усі європейські системи місцевих фінансів за видами регіональних та місцевих податків. Досвід Франції, Великобританії та деяких інших країн свідчить про те, що в більшості держав унітарного типу останніми десятиліттями інтенсивно відбувається процес децентралізації та розширення самостійності регіональних урядів, у тому числі й у бюджетних питаннях. Отже, відсутність достатньої уваги центру до потреб регіонів може створювати реальну загрозу цілісності нашої держави.

Тому вивчення зарубіжного досвіду управління місцевими фінансами буде корисним для нашої країни, а саме: запровадження чіткого законодавчого розподілу функцій та джерел коштів між центральними та місцевими органами влади; забезпечення місцевих бюджетів не менш як на третину власними доходами; урахування механізму «горизонтального вирівнювання» та системи бюджетного федералізму, яка існує в Німеччині з визначенням регіональних економічних особливостей територій

Список використаних джерел

1. Васильєва Н.В. Местные бюджеты в современных условиях / Н.В. Васильева – М., 2011–112 с.
2. Демків Р.Я. Конституційне право України. Курс лекцій. / Р.Я. Демків. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. – 332 с.
3. Єлісеєва Л. Сутнісно-теоретичні аспекти місцевих фінансів / Л. Єлісеєва // Вісник ТНЕУ.–2012.–№2.–С.72–82.
4. Жемеренко Є.В. Еволюція розвитку місцевих фінансів: світовий досвід і Україна / Є.В. Жемеренко // Формування ринкових відносин в Україні.–2013.–№1.–С.76–81.
5. Калашников В.М. Організаційно-правові засади місцевого самоврядування зарубіжних країн./ В.М. Калашников. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2008. – 90 с.
6. Камінська Н.В. Місцеве самоврядування: теоретико-історичний і порівняльно-правовий аналіз. Навч. посіб. / Н.В. Камінська. – К: КНТ, 2010. – 232 с.
7. Поступна О. В. Громадська теорія місцевого самоврядування як теоретична конструкція організації політико-правового інституту народовладдя / О. В. Поступна // Теорія та практика державного управління. – 2011. – Вип. 2. – С. 304-310.
8. Слухай С.В. Зарубіжний досвід організації місцевих фінансів / С.В. Слухай, О.В. Гончаренко // Фінанси України.–2013.–№7.–С.12–20.
9. Снісаренко С. Історичний розвиток концепцій муніципального господарювання в країнах Західної Європи та в Україні / С. Снісаренко // Державне управління та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. / [голов. ред. С. М. Серьогін]. – Дніпропетровськ, 2012. – Вип. 2 (13). – С. 19-29.
10. Хріпливець Д.Є. Теоретичні засади моделей місцевого самоврядування / Д.Є. Хріпливець // Державне управління: удосконалення та розвиток [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua/>

References

1. Vasilieva N.V. Local budgets in modern conditions. M., S. 2011-112.
2. Demkiv G.J. Constitutional law of Ukraine. A course of lectures. Lviv: Lviv state University of internal Affairs, 2012. – 332 p.
3. Eliseeva L. the Essential theoretical aspects of local Finance. // The Broom of TNEU. - 2012. – №2. – P. 72-82.
4. Jemerenko. E.V. Evolution of development of local Finance: the world experience and Ukraine. // Formation of market relations in Ukraine.-2013.–№1.–P. 76-81.
5. Kalashnikov V.M. Organizational and legal basis of local government in foreign countries./ V. M. Kalashnikov. – Dnepropetrovsk: BOTTON, 2008. – 90 p.
6. Kaminska N.V. Local government: theoretical-historical and comparative legal analysis. Proc. p. TO: CST, 2010. – 232 p.
7. Postupna A. Social theory of local government as a theoretical design of an organization's politico-legal institution of democracy. // Theory and practice of public administration. – 2011. – Vol. 2. – P. 304-310.
8. Sluhay S.V., Goncharenko A.V. Foreign experience of organization of local Finance. // Finance Of Ukraine.-2013.–№7.–Pp. 12-20.
9. Snisarenko S. The Historical development of concepts of municipal management in the countries of Western Europe and in Ukraine. // Public administration and local self-government : the CG. Sciences. etc. / [chapters. edited by S.M. Seregin]. – Dnepropetrovsk, 2012. – Vol. 2 (13). – P. 19-29.

10. Hryplyvets D.E. Theoretical foundations of models of local government. // Governance: improvement and development : <http://www.dy.nayka.com.ua/>

ДАНИ ПРО АВТОРА

Далєвська Тетяна Анатоліївна, аспірант
Київський національний торговельно-економічний університет
вул. Стахурського буд.48 кв.90, м. Вінниця, 21030, Україна
e-mail: tanya_dal@mail.ua

ДАНИЕ ОБ АВТОРЕ

Далевская Татьяна Анатольевна, аспирант
Киевский национальный торгово-экономический университет
ул.Стахурского д. 48, кв90, г. Винница, 21030, Украина
e-mail: tanya_dal@mail.ua

DATA ABOUT THE AUTHOR

Dalievska Tetyna Anatoliivna, postgraduate
Kyiv national University of trade and economic
vul. Stahyrskogo 48/90, Vinnitsa, 21030, Ukraine
e-mail: tanya_dal@mail.ru

УДК 336.143.2:352

ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В КОНТЕКСТІ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Євтушенко Н.М.

Предметом дослідження є міжбюджетні відносини в цілому та стан формування і використання місцевих бюджетів зокрема.

Метою роботи є здійснення аналізу розвитку бюджетної децентралізації місцевого самоврядування та на цій основі запропонувати подальші шляхи розвитку бюджетної автономії місцевих органів влади та шляхів зміцнення фінансової бази органів місцевого самоврядування.

Методологія проведення роботи. Робота виконана на основі досліджень сучасних наукових поглядів щодо визначення сутності та розвитку бюджетної децентралізації місцевого самоврядування в Україні.

Результати роботи. Стаття присвячена проблемам розвитку бюджетної децентралізації місцевого самоврядування в Україні та її фінансовому забезпеченні. Здійснено критичний аналіз існуючого нормативно-правового регулювання цього процесу і запропоновано подальші шляхи розвитку бюджетної і фінансової автономії місцевих органів влади. Визначені основні слабкі місця проведеної бюджетної децентралізації та систематизовані практичні рекомендації щодо їх усунення в середньостроковій та довгостроковій перспективі.

Висновки. Аналіз впливу змін у бюджетному законодавстві на формування та фактичний рівень виконання місцевих бюджетів ще раз доводить, що передані до місцевих бюджетів джерела фінансування виявились недостатніми для повного фінансування видатків. Крім того, органи місцевої влади та самоврядування не зможуть використати розширену доходну базу на власний розсуд у зв'язку з розширенням делегованих державою нових повноважень. Проведення реальної бюджетної реформи має корелювати з реформуванням місцевого самоврядування та адміністративно-територіального устрою країни, що дозволить забезпечити підвищення фінансової незалежності місцевих бюджетів і рівня фінансової забезпеченості делегованих повноважень.

Ключові слова: *місцеве самоврядування, бюджетна децентралізація, фінансове забезпечення, адміністративно-територіальний устрій, місцевий бюджет, реформа міжбюджетних відносин, Бюджетний кодекс України.*

ФОРМИРОВАНИЕ МЕСТНЫХ БЮДЖЕТОВ В КОНТЕКСТЕ БЮДЖЕТНОЙ ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИИ

Євтушенко Н.М.

Предмет исследования является межбюджетные отношения в целом и состояние формирования и использования местных бюджетов в частности.

Целью работы является осуществление анализа развития бюджетной децентрализации местного самоуправления и на этой основе предложить дальнейшие пути развития бюджетной автономии местных органов власти и путей укрепления финансовой базы органов местного самоуправления.

Методология проведения работы. Работа выполнена на основе исследований современных научных взглядов относительно определения сущности и развития бюджетной децентрализации местного самоуправления в Украине.

Результаты работы. Статья посвящена проблемам развития бюджетной децентрализации местного самоуправления в Украине и ее финансовом обеспечении. Осуществлен критический анализ существующего нормативно-правового регулирования этого процесса и предложено дальнейшие пути развития бюджетной и финансовой автономии местных органов власти. Определены основные слабые места проведенной бюджетной децентрализации и систематизированы практические рекомендации по их устранению в среднесрочной и долгосрочной перспективе.

Выводы. Анализ изменений в бюджетном законодательстве на формирование и фактический уровень выполнения местных бюджетов еще раз доказывает, что переданы в местные бюджеты источники финансирования оказались недостаточными для полного финансирования расходов. Кроме того, органы местной власти и самоуправления не смогут использовать расширенную доходную базу по своему усмотрению